

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen, Planerings- och utvecklingsstab
gemensamt
Moa Larsson
Epost: moa.larsson@regionvastmanland.se
Telefon: 021- 174457

Regionens revisorer

YTTRANDE ÖVER GRANSKNING AV ARBETET MED PSYKISK OHÄLSA HOS ÄLDRE

PwC har på uppdrag av Region Västmanlands förtroendevalda revisorer granskat psykisk ohälsa hos äldre. Syftet är att bedöma om regionstyrelsen säkerställer en ändamålsenlig verksamhet avseende äldre som lider av psykisk ohälsa samt om den interna kontrollen i sammanhanget är tillräcklig.

Utifrån granskningen görs bedömningen att regionstyrelsen inte helt säkerställer en ändamålsenlig verksamhet avseende äldre som lider av psykisk ohälsa, samt att regionstyrelsens interna kontroll för området inte är helt tillräckligt.

Åtta revisionsfrågor har ställts där en bedöms som helt uppfylld (grönmarkerad), en som inte uppfylld (rödmarkerad) och sex som delvis uppfyllda (gulmarkerade). Revisionsfrågan "Har regionstyrelsen säkerställt att det finns mål och planer för området" bedöms helt uppfylld och behandlas därför inte vidare i detta yttrande.

Revisionen ger fyra rekommendationer som behandlas sist i detta yttrande. Nedan följer svar på de revisionsfrågor som bedömt som delvis eller inte uppfyllda.

Är roller och ansvar i region tydliggjorda inom området?

Det finns oklarheter avseende hanteringen av enskilda patienter där exempelvis remisser skickas mellan verksamheterna. Detta då det trots samverkansdokument uppkommer gränsdragningsfrågor. Systematisk samverkan mellan bland annat psykiatri och vårdcentralerna anses vara ett sätt att bidra till en ökad tydlighet. Med stöd av statsbidrag för Nära Vård har två samverkansprojekt (riktat dels mot barn och föräldrar dels mot vuxna) inletts under 2022 som kommer att fortlöpa under 2023. Detta arbete har påbörjats genom att Chefsforum bland annat beslutat att se över eventuella otydligheter i Hemsjukvårdsavtalet från 2012.

Roller och ansvar anses tydliggjort vad gäller psykiatrisk vård på specialistnivå. I relation till kommunerna upplevs det i nuläget finnas vissa oklarheter mellan vårdcentral och kommunal vård- och omsorg i vem som ansvarar för att erbjuda stöd. En ny länsöverenskommelse utifrån lagstiftningen i HSL och SoL gällande samordning och samverkan på organisatorisk- och individnivå gällande vuxna, inklusive äldre, med psykisk ohälsa håller på att utarbetas mellan länets kommuner och Region Västmanland. Inför att Äldrepsykiatriska mottagningen har öppnat så har ett strukturerat samarbete inletts med samtliga kommuner. Kommunrepresentanter har varit involverade i uppbyggnaden av mottagningen. Samverkansstrukturer finns. Äldrepsykiatriska mottagningen jobbar även tillsammans med primärvård och geriatrik för att få en sömlös patientcentrerad vård.

Säkerställer regionstyrelsen en systematisk verksamhetsutveckling inom området?

Verksamhetsutveckling inom primärvården sker dels genom respektive vårdgivare, dels regiongemensamt eller genom enheten Vårdval primärvårds satsningar. Vuxenpsykiatri arbetar med systematisk verksamhetsutveckling genom att arbeta evidensbaserat, samverka med externa aktörer och interna vårdgrannar med patientens behov i centrum. Ett visst minskat fokus på en samlad styrning och uppföljning av äldre frågor på primärvårdsnivå kan ses efter att Äldrevårdsteamet lades ner i samband med omorganisation 2020. Särskilda statsbidrag används dock under 2022-2024 för att vårdcentralerna ska utöka och förbättra läkarstödet till de kommunala verksamheterna.

Det sker en årlig, gemensam uppföljning av avtalet om läkarmedverkan mellan respektive boende/hemsjukvård och vårdcentral. Ett naturligt underlag till verksamhetsutveckling är den löpande hanteringen av otydligheter och brister på individnivå genom direktkontakter mellan berörda och vid behov genom avvikelssystemet. Ett riktat arbete med geriatrisk riskprofil och hälsokontroller för 75-åringar och äldre har också gjorts brett men avstannade i samband med pandemin och Äldreteamets nedläggning. Planer finns på Vårdval att återstarta detta systematiska arbete på samtliga vårdcentraler.

Upprättas individuell samordnad plan (SIP) och patientkontrakt i enlighet med lagens krav och lokala riktlinjer?

De beslutade rutiner och riktlinjer som finns avseende samordnad planering och att all personal ska känna till dessa följs. De patienter som blivit erbjudna SIP men som avböjt följs inte upp. Det finns möjlighet att följa upp dessa men det skulle med nuvarande system kräva en relativt stor arbetsinsats. Uppföljningen av antalet SIP följs dock upp löpande, även i Chefsforum gemensamt av kommuner och regionen. Volymerna upplevs dock som relativt låga och orsaker kan vara krångligt regelverk, tidskrävande och att läkarnas medverkan blir överflödig.

Säkerställs den enskilde äldres tillgång till förebyggande insatser vid psykisk ohälsa?

Region Västmanlands hälsocenter arbetar med hälsofrämjande och förebyggande hälsa avseende psykisk ohälsa och levnadsvanor. Vårdcentralen har ett förebyggande uppdrag och särskilt fokus på insatser vid psykisk ohälsa pågår sedan 2021 med stöd av statsbidrag Nära vård. Det som gjorts hittills är olika insatser för att kunna erbjuda en stegvis vård vid psykisk ohälsa bland annat rådgivning redan vid första kontakt, internetbaserade behandlingsprogram, gruppbehandlingar och stärkt samverkan mellan primärvård och psykiatri. Under 2023 kommer man att se hur riktade stödinsatser kan ges till äldre, både individuellt och i grupp. Bland annat i samverkan med den Äldrepsykiatriska mottagningen. Även satsningen på ett seniorhälsovårdsprogram kan bidra till att identifiera individer med behov av förebyggande insatser. I samarbete med kommunerna pågår insatser för suicidprevention.

Säkerställs den enskilde äldres tillgång till behandlande insatser vid psykisk ohälsa?

Vuxenpsykiatrien har 2022 startat en Äldrepsykiatrisk mottagningsverksamhet där syftet är att öka tillgången till medicinsk bedömning, utredning och behandling för äldre via besök på mottagningen eller hembesök. Verksamheten kan även bistå med samordning av insatser med kommunerna och andra vårdgivare. På mottagningen arbetar läkare, psykolog, kurator, sjuksköterskor, fysioterapeut, arbetsterapeut, undersköterska, apotekare och medicinsk sekreterare. Äldrepsykiatriska mottagningen jobbar mobilt mot Säbo (särskilt boende för äldre) och egna boenden i hela länet. Det gäller både BPSD (beteendemässiga och psykiska sjukdom vid demenssjukdom) patienter och andra som har behov av specialiserad äldrepsykiatri i hemmet. Äldrepsykiatriska mottagningen drivs som projekt under 2023 och kommer löpande utvärderas utifrån sitt uppdrag. Vuxenpsykiatrien genomför Hälsosamtal på individnivå för målgrupper inom psykiatri. Framförallt personer med schizofreni och psykossjukdomar. På

individnivå skulle liknande arbetssätt kunna ske även för äldre patienter med psykisk sjukdom. En generell satsning på stegvis vård vid psykisk ohälsa genomförs på vårdcentralerna vilket också kommer äldre patienter till del.

Följs regionstyrelsens arbete upp i tillräcklig grad?

Generell uppföljning av primärvårdsprogrammet sker genom de indikatorer som finns kopplade till programmet. Det följs även upp med data från exempelvis Primärvårdskvalitet och Vården i siffror som sker löpande i anslutning till delårs- och årsrapporter. Det finns dock inte särskilt fokus riktat mot äldres psykiska ohälsa i den uppföljningen. Behov finns, som lyfts i översyn av programmet, av att utöka indikatorer och mått inom bland annat området psykisk ohälsa. Gällande vuxenpsykiatri så finns kopplad följeforskning till Äldrepsykiatriska verksamheten och möjlighet finns att ta ut data ur Cosmic för äldre. Region Västmanlands nya hälso- och sjukvårdsnämnd innebär en nämnd med fullt fokus på hälso- och sjukvårdsområdet. Detta möjliggör närmare uppföljning och möjligheten att tidigt identifiera och agera på utvecklingsområden och brister.

Säkerställer regionstyrelsen att åtgärder vidtas vid eventuella brister?

Arbetssättet är att skriva avvikelser gällande brister och händelser som avviker mot rutiner. Dessa kan leda till fördjupade utredning och analys som i sin tur kan leda till uppdatering av rutinerna. Det är möjligt att ta data ur synergi (avvikelsehanteringssystem) avseende vilka typer av händelser som inträffat och allvarlighetsgraden av dessa samt hur de följts upp och vad som gjorts i varje enskilt ärende.

Rekommendationer

Att regionstyrelsen säkerställer att dokumenterad roll- och ansvarsfördelning vad gäller vård av psykisk ohälsa för vuxna/äldre är förankrad i organisationen och i samverkan med kommunerna.

Hälso- och sjukvårdsnämnden ställer sig positiv till att vidareutveckla och förbättra befintlig struktur. Det behöver även säkerställas att detta område särskilt belyses i den påbörjade översynen av Hemsjukvårdsavtalet. En ny länsöverenskommelse utifrån lagstiftningen i HSL och SoL gällande samordning och samverkan på organisatorisk- och individnivå gällande vuxna, inklusive äldre, med psykisk ohälsa håller på att utarbetas mellan länets kommuner och Region Västmanland.

Att regionstyrelsen säkerställer att systematisk verksamhetsutveckling för området sker, exempelvis genom att se till att samtliga verksamheters processer omfattas i ledningssystemet.

Hälso- och sjukvårdsnämnden ställer sig positiv till att vidareutveckla och förbättra befintlig struktur.

Att regionstyrelsen skapar strukturer som möjliggör uppföljning/analys för att säkerställa att det upprättas samordnad individuell plan för de individer som har ett behov av, och själva godkänner, upprättandet av en plan.

Det finns strukturer och hälso- och sjukvårdsnämnden är positiva till att vidareutveckla och förbättra dessa.

Att regionstyrelsen säkerställer uppföljning av primärvårdsprogrammet samt har en systematik för att följa upp att förebyggande och behandlande insatser avseende psykisk ohälsa genomförs i regionen. Exempelvis finns en struktur för att kartlägga äldres hälsotillstånd men vår granskning uppmärksammar att detta inte genomförts i regionen såsom det är tänkt.

Hälso- och sjukvårdsnämnden ställer sig delvis positiva till detta men vill betona det som görs i nuläget. Det sker en systematisk uppföljning av primärvårdsprogrammet, dels genom tertialvis rapportering, dels genom årliga verksamhetsdialoger med samtliga vårdcentraler. Pandemin innebar att vissa delar i det systematiska arbetet fick stå tillbaka men nu har detta arbete återupptagits.

För:

Lina Eriksson
Hälso- och sjukvårdsnämndens
ordförande

Lars Almroth
Hälso- och sjukvårdsdirektör